

PJ-256-257 Seat No. _____

B. A. (Sem. VI) Examination

April / May - 2016

Sanskrit : (C.C.) 610

(1) बुद्धचरितम् (सर्ग १-५), (२) नियतछन्दासि, (३) निबन्धाः

(2) भर्तृहरि - वैराग्यशतक (१-५० श्लोको)

संधिप्रकरण : हल संधि, विसर्ग संधि

(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

(1) बुद्धचरितम् (सर्ग १-५), (२) नियतछन्दासि, (३) निबन्धाः

१ बुद्धचरितना प्रथमसर्गनुं रसदर्शन करो. १४

अथवा

१ गौतम-बुद्धनुं पात्रालेपन करो. १४

२ बुद्धचरितना आधारे अश्वघोषनी काव्यशैली वर्णवो. १४

अथवा

२ बुद्धचरितना योथा सर्गनुं रसदर्शन करो. १४

३ गमे ते बे विशे टूंकनोंध लपो : १४

(१) अश्वघोषनुं जवन-कृतिओ

(२) संवेगोत्पत्ति

(३) बुद्धचरितम् - शीर्षक समजावो.

(४) सिद्धार्थनी नगरयात्रा

४ गमे ते ओक विषय पर निबंध लपो : १४

(१) पंचमहाकाव्य

(२) जैनधर्म अने बौद्धधर्मनो परिचय

(३) महाभारतमां निरूपित समाज

૫ ગમે તે સાત પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યમાં આપો :

૧૪

- (૧) બુદ્ધચરિતનો કાવ્યપ્રકાર કયો ? તેના કેટલા સર્ગ છે ?
- (૨) બુદ્ધચરિતના ૧ થી ૫ સર્ગનાં શીર્ષક જણાવો ?
- (૩) કુમાર સિદ્ધાર્થ વિશે કોણે શું આગાહી કરી હતી ?
- (૪) શુદ્ધોદને સિદ્ધાર્થ રાજા થાય તે માટે કયા પ્રયત્નો કર્યા ?
- (૫) નગરભ્રમણ દરમિયાન સિદ્ધાર્થે કયા દૃશ્યો જોયા ?
- (૬) ઉપજાતિ છંદનું લક્ષણ-ઉદા. આપો ?
- (૭) પૃથ્વી છંદનું લક્ષણ-ઉદા. આપો ?
- (૮) નિદ્રાધીન સ્ત્રીઓ સિદ્ધાર્થના મનને કઈ પ્રેરણા આપે છે ?
- (૯) રાજા શુદ્ધોદને કઈ નગરી વસાવી હતી ?
- (૧૦) 'બુદ્ધચરિત' મ.કા.નો મુખ્ય ઉપદેશ જણાવો ?
- (૧૧) સિદ્ધાર્થને પ્રવજ્યા માટે કોણ કેવી મદદ કરે છે ?
- (૧૨) શુદ્ધોદનના રાજ્યમાં કેવા લોકો ન હતા ?

(2) भर्तृहरि - वैराग्यशतक (१-५० श्लोको)

સંધિપ્રકરણ : હલ સંધિ, વિસર્ગ સંધિ

૧ નીચેનામાંથી કોઈપણ ચાર શ્લોકોનો અનુવાદ કરો :

૧૪

- (૧) ઉત્ખાતં નિધિશંકયા ક્ષિતિતલં ધ્માતા ગિરેર્ઘાતવો
નિસ્તીર્ણઃ સરિતાં પતિર્નૃપતયો યત્નેન સંતોષિતાઃ ।
મન્ત્રારાધનતત્પરેણ મનસા નીતાઃ શ્મશાને નિશાઃ
પ્રાપ્તઃ કાળવરાટકોઽપિ ન મયા તૃષ્ણોઽઘુના મુંચ મામ્ ॥
- (૨) ન ધ્યાતં પદમીશ્વરસ્ય વિધિવત્સંસારવિચ્છિન્નત્વે
સ્વર્ગદ્વારકપાટપાટનપટુર્ધર્મોઽપિ નોપાર્જિતઃ
નારીપીનપયોઘરોરુયુગલં સ્વપ્નેઽપિનાલિક્ષિતં
માતુઃ કેવલમેવ યૌવનવનચ્છેદે કુઠારા વયમ્ ॥

- (३) अवश्यं यातारश्चिरतरमुषित्वापि विषया
वियोगे को भेदस्त्यजति न जनो यत्त्वयममून ।
ब्रजन्तः स्वातन्त्रयादतुलपरितापाय मनसः
स्वयं त्यक्ता ह्येते शमसुखमनन्तं विदधति ॥
- (४) विपुलहृदयैर्धन्यैः केश्चिज्जगज्जानितं पुरा
विधृतमपरैर्दतं चान्यैर्विजित्य तृणं यथा ।
इह हि भुवनान्यन्ये धीराश्चतुर्दश भुञ्जते
कतिपयपुरस्वाम्ये पुंसां क एष मदञ्चरः ॥
- (५) परेषां चेतांसि प्रतिदिवसमाराध्य बहुधा
प्रसादं किं नेतुं विशसि हृदय क्लेशकलिलम् ।
प्रसन्ने त्वय्यन्तः स्वयमुदितचिन्तामणिगुणे
विभक्तः संकल्पः किमभिलषितं पुष्यति न ते ॥
- (६) गङ्गातीरे हिमगिरिशिलाबद्धपद्मासनस्य
ब्रह्मध्यानाभ्यसनाविधिना योगनिद्रां गतस्य ।
किं तैर्भाव्यं मम सुदिवसैर्यत्र ते निर्विशङ्काः
संप्राज्यन्ते जरठहरिणा शृङ्गकण्डूविनोदम् ॥
- (७) आशा नाम नदी मनोरथजला तृष्णातरङ्गाकुला
रागग्राहवती वितर्कविहगा धैर्यद्रुमध्वंसिनी
मोहावर्तसुदुस्तराऽतिगहना प्रोतुङ्गचिन्तातटी
तस्याः पारगता विशुद्धमनसो नन्दन्ति योगीश्वराः ॥
- (८) वयमिह परितुष्टा वल्कलैस्त्वं च लक्ष्मया
सम इह परितोषो निर्विशेषो विशेषः ।
स तु भवति दरिद्रो यस्य तृष्णा विशाला
मनसि च परितुष्टे कोऽर्थवान्को दरिद्रः ॥

२ भुक्तक काव्यना लक्षणे आपी 'वैराग्यशतक'नुं भुक्तक काव्य तरीके १४
भूल्यांकन करो.

अथवा

२ भर्तृहरिनी परियय आपी तेमनी कृतिओ विशे नोंध लपो. १४

- ૩ (અ) ગમે તે બે સૂત્રોની સાનુવાદ સમજૂતિ આપો : ૭
- (૧) ઘ્નાસ્તુ: ૮/૪/૪૧ ।
 - (૨) જ્ઞાતાં જશોઽન્તે ૮/૨/૩૮ ।
 - (૩) સમઃ સુષ્ટિ ૫/૩/૫ ।
 - (૪) વિસર્જનીયસ્ય સઃ ૮/૩/૩૮ ।

- (બ) ગમે તે બે સંધિ પ્રક્રિયાને સમજાવો : ૭
- (૧) વાગ્ધરિ । (૨) ઉત્થાન ।
 - (૩) શિવોઽર્ચ્યઃ । (૪) ષણ્ણામ્ ।

- ૪ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪
- (૧) ભર્તૃહરિની શૈલી
 - (૨) વૈરાગ્યશતકનો સંદેશ
 - (૩) તૃષ્ણાનું દૂષણ
 - (૪) દુર્જનનિંદા

- ૫ નીચેનામાંથી ગમે તે સાત પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વાક્યોમાં આપો : ૧૪
- (૧) સંસ્કૃતસાહિત્યનું કાવ્યક્ષેત્ર કેટલા ભાગોમાં વિભક્ત છે ?
 - (૨) ભર્તૃહરિના ત્રણે શતક કયા કાવ્ય અન્તર્ગત આવે છે ?
 - (૩) વૈરાગ્યશતકનો મંગલશ્લોક જણાવો ?
 - (૪) વૈરાગ્યશતકનો પ્રતિપાદ વિષય કયો છે ?
 - (૫) ભર્તૃહરિના મતે કોણ આનંદ પામે છે ?
 - (૬) ભર્તૃહરિને જીવનના ઉત્તરાર્ધમાં કયું જ્ઞાન થાય છે ?
 - (૭) લઘુસિદ્ધાંત કૌમુદીના કર્તાનો પરિચય આપો ?
 - (૮) અનુસ્વારના સ્થાનમાં પર સવર્ણ કરનારું સૂત્ર લખો ?
 - (૯) સંધિ એટલે શું ? તેના પ્રકાર જણાવો ?
 - (૧૦) 'સપાદ સપ્તાધ્યાયી' એટલે શું ?
 - (૧૧) 'અષ્ટાધ્યાયી'ના કર્તા કોણ છે ?
 - (૧૨) ભર્તૃહરિના માતા-પિતાના નામ જણાવો ?